

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(28.) *Magyarország időjárása 1900. év április havában.* Az idei tavasz márcziusban hűvösen kezdődött és inkább utótél számba ment. A hűvösség átment az áprilisba is, melynek első napjaiban minden felé hó és fagy járta, úgy hogy a hónap elején megmaradt a télies színezet. Igaz, hogy a hónap derekán kellemes fölmelegedés következett be, de mivel a vége felé ismét zordabb napok voltak, az egész április hőmérsékleti mérlege észrevehető hiánnyal záródik. A meleghiány nagyságáról tájékoztatnak a következő adatok:

	20 évi átlag	Ez idén	Eltérés
Árvaváralja ..	6·4 ^o	5·5 ^o	— 0·9 ^o C.
Selmeczbánya..	7·7 ^o	6·6 ^o	— 1·1 ^o »
Pozsony	10·4 ^o	9·1 ^o	— 1·3 ^o »
Ó-Gyalla	10·3 ^o	9·4 ^o	— 0·9 ^o »
Budapest... ..	10·8 ^o	10·2 ^o	— 0·6 ^o »
Kőszeg	10·0 ^o	8·6 ^o	— 1·4 ^o »
Zágráb	11·5 ^o	9·9 ^o	— 1·6 ^o »
Kalocsa	11·8 ^o	10·7 ^o	— 1·1 ^o »
Szeged	11·5 ^o	10·6 ^o	— 0·9 ^o »
Ungvár	10·4 ^o	9·3 ^o	— 1·1 ^o »
Nagy-Szeben..	10·7 ^o	9·7 ^o	— 1·0 ^o »

A késői kitavasodás a növényzet fejlődését is késleltette és e szerencsés körülménynek tudhatjuk be, hogy az a nagy lehülés, mely 27-ikén virradóra igen sok helyen faggyal és dérral járt, a vetéseket alig támadta meg; de így is tett kárt a szőlőkben és gyümölcsösökben.

A hőmérséklet havi menete szabálytalan volt. Különösen feltűnő az első öt nap hűvös volta, továbbá a hőcsökkenés, mely aránylag meleg napok után 25-ikéről 28-ikára következett. A menet illusztrálására felemlítjük a budapesti pentadértékeket, melyek ez idén voltak: 3·4, 9·9, 12·2, 11·3, 14·3, 12·1°, holott 25 évi normális értékük: 9·4, 9·5,

10·2, 11·5, 12·7, 12·6°. A hőmérséklet ingadozása mindazonáltal észrevehetően nem lépte át a rendes keretet; maximuma közel megütötte a normális értéket, mindössze a minimum tolódott alább 2—3°-kal. Az előbbi túlnyomóan 22-ike, itt-ott 16-ika és 30-ika körül állott be, az utóbbi kivétel nélkül 2—5-ike között, miként a terminus-leolvasás szélsőségeiből észrevevesszük.

	Hőmérsékleti			
	maxim. C. ^o	Nap	minim. C. ^o	Nap
Árvaváralja ..	19·2	21	— 4·9	2
Selmeczbánya ..	19·6	30	— 3·4	2
Pozsony	22·0	22	— 4·8	3
Ó-Gyalla	24·2	22	— 2·6	3
Budapest	23·7	22	— 1·0	4
Kőszeg	23·0	30	— 3·5	4
Zágráb	22·2	23	— 0·9	3
Kalocsa	24·1	22	— 1·8	4
Szeged	22·0	16	— 0·9	2
Ungvár... .. .	20·4	16	— 0·7	5
Nagy-Szeben ...	19·8	23	— 0·2	4

Áttérve a csapadékviszonyokra, úgy találjuk, hogy a délnyugoti megyékben, nevezetesen Vas- és Zala-megyében, továbbá Horvátországban tetemes volt a csapadék havi összege (jobbára 100 mm-en felül), ellenben az Alföldön és északkeleten a kel-lőnél kevesebb esett. Esős napokban ugyan nem volt hiány, de a napi esőmennyiség többnyire kicsiny volt; leggyakoribb és legdúsabb volt az eső 5-ike és 10-ike között, a hónap második felében inkább zivatarok kíséretében köszöntött be. A Dunántúli nyugoti határmegyékben a 6-ikától 10-ikéig tartó erős esőzés (Kőszegen 5 napon 117 mm, Csáktornyan 5 napon 92 mm, Herényben 4 napon 97 mm) áradást okozott, mely a Fertő-tó vidékén, Szombathely és Sopron között a közlekedést is megakasz-

totta. A havas napokat sem hagyhatjuk még el egészen, mert 1-én nyugaton még hófúvások voltak, és 2—5-ike között még sok helyen szállongtak a hópelyhek. A csapadék havi mennyiségét, eltérését az átlagtól, valamint a csapadékos napok számát (a havasokét rekeszjelben) a következő összeállításban mutatjuk be:

	Csapadék mm	Eltérés	Csapadékos napok
Árvaváralja...	56	+ 5	14 (3)
Selmeczbánya	26	— 17	8 (2)
Pozsony ..	69	+ 8	11 (1)
Ó-Gyalla ..	62	+ 7	10 (1)
Budapest .	32	— 29	7 (1)
Kőszeg ...	141	+ 68	11 (2)
Zágráb ...	106	+ 33	15 (0)
Fiume ...	158	+ 26	15 (0)
Szeged ...	32	— 16	11 (0)
Pancsova .	48	— 1	13 (0)
Ungvár ...	48	— 7	12 (2)
Huszt. ...	42	— 16	10 (?)
Nagy-Szeben.	86	+ 37	15 (3)

A felhőzet eloszlásában nincs szembe-ötölő szabályszerűség; a borultság általában délen nagyobb és az ország közepén kisebb volt a rendesnél. A relatív nedvesség havi közepe 60—70% között ingadozott és normális értékét megközelítette. A légnyomás havi közepe vagy 1 mm-rel haladta meg az átlagot; a barométer legmagasabb állását elérte 20-ikán 775 mm-rel, legalacsonyabb állására süllyedt 8-ikán 745 mm-rel (a tengerszintmagasságban). Ó-Gyallán a talajhőmérő 0,0, 0,5, 1,0, 2,0 m mélységben 8,8, 8,2, 7,4, 7,7°C. Az átlagos napfénytartam 7,2 óra, a legnagyobb 15,2 óra 28-ikán. Az átlagos elpárolgás 1,4 mm.

Az időjárás lefolyását — egybevetve a légnyomás eloszlásával Európában, a szinoptikus térképek szerint — határozottan bonyodalmasnak találjuk. a) Az első öt napon hazánk egy délen elvonuló depresszió hatása alatt állott, a magas légnyomás pedig északon tartózkodott. Az idő az évszakhoz képest szokatlan hűvös, a 0°-ú izotherma a reggeli órákban északkeleti Európából benyúl hazánkba, kisebb havas eső napirend volt, főleg keleten. b) 6-ikán ugyan-csak újabb déli depresszió köszöntött be, melynek magva 8-ikán felénk került; hatása főleg dényugaton nyilvánult erős esőzésben és Erdélyben élénk keleti szelekben; de e depresszió nem tudott előrehatolni, mivel idő közben a barométer maximum Kelet-Európában terjeszkedett, s így a depresszió

11-ikéig közelünkben lappangott. Akközben az idő enyhült. c) 12—14-ike között hazánk két barométer maximum közé jut és egy északi depresszió nyúlik le hozzánk; az idő változó, helyenként esős. 15-ikén anticiklonos helyzet futólag száraz idővel jár. d) Egy dényugotról előnyomuló maximum 16-ikán megváltoztatja a helyzetet, melyhez egy adriai depresszió szegődött; ez utóbbi hazánkat csak délen surolta. Az idő enyhe, változékony és helyenként esős maradt. e) 19-ikén a maximum zárt alakban Közép-Európa felé veszi útját és azzal kapcsolatban az idő 20-ikán és 21-ikén száraz jellemet ölt és érezhetően melegedik. 22-ikén a légnyomás eloszlása feltűnően egyöntetű és nálunk zivataros jelenségek köszöntenek be. f) 23-ika után a hőmérő süllyed 26-ikáig. A magas légnyomás észak-nyugaton, az alacsony nyomás délkeleten van. 26-ikán éjjel az idő kiderült; egy kisebb, valószínűleg északnyugatról elszakadt barométer maximum hirtelenül hazánk felett temett és 27-ikén reggel a talaj erős hővesztése következtében számos helyen dér képződött. A hónap vége felé a hőmérő ismét emelkedett. A helyzetre az volt jellemző, hogy hazánkat nyugatról és keletről magas nyomás övezte, a mi zivataros hajlamban nyilvánult. RÓNA ZSIGMOND.

(29) A doroszlói dob- és csukavarsa eredetéhez utolsó szó! Jankó János hosszú válaszával szemben szerencsére rövidre foghatom a magamét a mint következők. Az én támadásom a »Közöny« 368-ik füzetében elsőbbsen arra volt alapítva, hogy Jankó János előadásában a doroszlói magyarsággal szemben ezt a kitélt használta a vesszővartát illetőleg még pedig minden történeti megokolás nélkül: »ezt a magyar mint afféle szegény orvhalász, tolvaj-nép, a jobbmódú némettől elsajátította, lopta.« Erre Jankó János nem ad felvilágosítást, hanem X. Y. Z. formulával kitér és egész hosszú cikkén végig még csak czélzást sem tesz a magyarságot méltatlanul sértő mondasára.

Az X. Y. Z. formula megoldása pedig az, hogy én, ismerve Jankó úr ósfoglalkozásait, felkértem Pungur Gyula tanár urat és Schenk Jakab asszistent, hallgatnák meg az illető előadást — mert hát én süket ember vagyok — és ők éppen úgy, mint az »Egyetértés« tudósítója bizonyították a sértő mondaságot használatát.

Hogy pedig Jankó-t a két férfi kvallifikációjára nézve is megnyugtassam, álljon itt, hogy Pungur az ősfoglalkozások terén is gyűjti a tárgyi és népnyelvi anyagot, Schenk be van vezetve és le is írta a vajai rétnek épen varsa-halászatát. A mi végül az »Egyetértés«-t illeti, talán czélszerű lesz, ha Jankó úr ezt komolyabban veszi, mert az illető czikk alá volt írva, a tanügyi rovatban jelent meg, melynek vezetője — gondolom — Dr. Bokor József egyetemi magántanár, a »Pallas Lexikon« eredemes szerkesztője, ki rátartó az objektivitásra, a minthogy a czikk nem is volt személyeskedő indulattal írva.

A varsákra vonatkozólag elég lesz ennyi. Fentartom a két varsa magyar jelét. Ha a vesszővarsát a szövegben nem jelölöm meg »magyar«-nak, meg van jelölve a könyv czimében, mely »A magyar halászat könyve«. Ez a varsa nem leszármazója, sem lopott formája a hálóvarsának, hanem ennek czélszerű módosulása, mely *átjárókba*, tehát torzsák közé leszorítatik, épen azért nem lehet hálóból való, mert összeszakadozna.

A mi az irodalmat illeti, Jankó-nak nincsen joga azt mondani, hogy nem ismerem a keletre vonatkozó irodalmat, mert épen abból kerültek ki az 1881-iki berlini halászati kiállítás hivatalos jelentéséből kivethető analógiák, a melyekkel a Volga torkolatra, a Kaspi-tengerre s egyáltalában az északkeleti csapásra reámutathattam. Hogy több nem telt, azt nem mulasztás, hanem *szegénység* okozta, a melyet Jankó úr — ha magyar — tisztelni tartozik. Hogy pedig Beneke, von dem Borne — kinek munkatársa voltam — és Blanchère műveinek nem tulajdonítottam döntő súlyt, ez onnan van, mert én a *népies halászatot mint ősfoglalkozást* tárgyaltam, a prehisztórikumok belevonásával is, holott ők inkább az ipari és sportszerű halászzal foglalkoztak. Innen van, hogy Dr. Schuchardt Hugó sem vehette döntőleg hasznukat etimológiai tanulmányaiban, holott »A magyar halászat könyve« bevált.

A mi a dobvarsa eredetét illeti, Jankó nyugotinak mondja azért, mert »nincsen meg sem a volgai sem az ázsiai ugoroknak, sem a török-tatár népeknek, sem végre az óriási oroszországnak halászatában«. Hát Jankó úr ezt mind végig kutatta? Hiszen gróf Zichy Jenő jelentésében azt mondja, hogy a halászat részletes kutatásáról le kellett mondani, tekintettel a terület

óriási voltára és az idő rövidségére. Én bizony még Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye területéről, de még a Mosztonga egész folyásáról sem mernék ilyen apodikticitással nyilatkozni, mert nem engedné meg a — lelkiismeretem. És a dorozslói dobvarsának a nyugotival való egyezése! Hiszen épen az összehasonlító néprajz mutatja ki azt a tüneményt, hogy azonos foglalkozások azonos szerkezeteket vagy alakzatokat szülnék, oly népeknél is, a melyek sohasem érintkeztek, sőt nem is érintkezhettek, a mit azután Bastian »Völkergedanke« kifejezéssel illet. Épen így áll a név ügye is; hogy t. i. a dob szerkezetével alakilag egyező halászó szerszám a magyarnál dob, a németnél Trommel, a francziánál verveux à tambours stb.

A mi végül a telepítésnek a halászzatra való befolyását illeti, Jankó úgy okoskodik, hogy a dobvarsának a svábokkal való kapcsolata mellett szól a nyugoti elterjedés; a közvetlen összefüggést persze bizonyítani nem tudja, mert lehetetlen is és a nyugoti elterjedést is inkább csak könyvből ismeri. Ezzel szemben az én erősségem az, hogy a bácskai telepések a földművelés érdekében voltak *válogatva* és hogy ma is mint dolgozók, takarékos és szerző elem, kivált a Mosztonga vidékén a halászzatban pusztuló idősvesztéséget látnak, arra hajlandósággal nem bírnak, mert »nincs a vérökben«; akár csak a tahi-tótfalusiakéban, kik mint eredetileg nem halászó tót telepések, noha közvetlenül a Duna partján laknak, sőt kertjeikbe naponként kétszer átkelnek, még sem halásznak; holott a magyarban a »halászvér« határozottan megvan.

A mi pedig legvégül azt a kissé naiv példálódzást illeti, hogy hát Hunfalvynak vagy Budenznek hány tana dőlt meg a nélkül, hogy ez tisztességüknek ártott volna, hát ez nagyon emlékeztet arra a jelenetre, mikor Hess, a német rablógyilkos ellenkezett, hogy felakasszák, előlépett tehát a szuperintendens, és így szólt a rakonczátlankodóhoz: »Aber Hess, thue mir den Gefallen und lass' dich hängen!« Csakhogy én nem vagyok Hess, Jankó úr pedig nem szuperintendens, hát sajnálatomra sehol sem járhatok kedvében.

HERMAN OTTÓ.

(29.) Azt hittem, Herman Ottó fenti válaszában a dorozslói dob- és csukavarsa eredetének kérdését újabb adatokkal s tételes bizonyításaimnak konkrét megczá-

folásával viszi előre; de ezek elmaradtak s így csak pusztán néhány megjegyzésre szorítkozom. Herman szememre veti, hogy nem adtam felvilágosítást, sőt még csak czélzást sem tettem a magyarságot méltatlanul sértő mondásra. Ez nem áll, mert cikkem második kikezdésében a 310. lapon világosan ezt írom: »mondtam pedig e két szerszámnál azt, a mit »A magyar halászat eredete« című s legközelebb megjelenő (azóta megjelent) könyvemben megírtam«, s minthogy ez után szó szerint idézem könyvem megfelelő helyeit, nagyon alapos választ kapott Herman úr.

Herman könyvének címe tényleg »A magyar halászat könyve«, de, lévén benne néhány általa is német eredetűnek vallott szerszám (pl. az oldalt vágó szigony), ha a szöveg a csukavarsát nem mondja magyar-nak, a könyv címéből sem következik az. Hogy a dobvarsát ép úgy *átjárókban* használják, mint a csukavarsát, ezt multkor Herman szó szerint idézett szövegével bizonyítottam s így nem áll az, hogy a csukavarsa épen ezen alkalmazással megokolt módosulása a dobvarsának; ebben Herman — úgy látszik — a saját szövegének sem hisz. A Közlöny 311. lapján azt mondom, Herman »nem ismerte a *keleti irodalmat*«, ezt ő most úgy »írja át«. »nem ismerte a *keletre vonatkozó irodalmat*«, a mi óriási különbség. Csodálatos, hogy a némettel hajszálíg azonos dobvarsás halászat, ha Herman írja le: *ösfoglalkozás*, ha Beneké, Borne: *ipari és sportszerű halászat*. Még csodálatosabb, hogy ha Herman egy magyar szerszám német mását megtalálja, az *német eredetű* (pl. az oldalt vágó szigony), ha én megtalálom, az »*Völkergedanke*« (pl. a dob-

varsa). Miképen használta fel Herman a nyugoti irodalmat, tétélesen kimutatom »A magyar halászat eredete«-ről írt könyvemben; Zichy Jenő gróf úrnak a könyvem elé csatolt beszámolójából pedig mindenki meggyőződhetik, hogy a gróf úr *sehol sem írta* azt, a mit Herman neki tulajdonít, »hogy a halászat részletes kutatásáról le kellett mondani«; sőt ellenkezőleg, egyik főfeladatommá tette azt s e kutatásoknak — irodalmiaknak és helyszínen végzeteknek — eredménye az idézett könyv.

DR. JANKÓ JÁNOS.

(29.) Be akarván részünkről fejezni e kis vitát, Jankó J. úr eme második feleletét is közöltük Herman O. úrral, a ki szóval azt jegyezte meg, hogy Jankó J. úr felelete ebben a formában az ő vádjának első részére, két tanúval szemben, csak kitérés; azonfelül gróf Zichy Jenő úr Jelentésének 16-ik és 17-ik lapjáról, melyre Herman O. támaszkodott, a következő sorok közlésére kért fel: »Ha e — halászati — kutatásoknak területe kicsiny volna, e tanulmányozásoknak egyetlen módja csak az lehetne, hogy az ethnografus keresse fel a terület különböző halásztelepeit s a helyszínen tanulmányozza a halászszerszámokat. Ezt a módszert az orosz földön a birodalom óriási kiterjedése miatt *sem ezen, sem semmiféle kérdésben alkalmazni nem lehet.*« És tovább a 17-ik lapon: »Nem az orosz birodalom volt a terra incognita, melyet fel kellett fedeznünk, hanem az orosz *irodalom a mely a magunk — halászati — anyagával való tüzetes összehasonlítást fogja lehetővé tenni.*«

Részünkről ezzel az ügyet befejeztünk tekintjük.
SZERK.

KÉRDÉSEK.

(51.) Kérek felvilágosítást arra nézve, hogy hogyan lehet egy kis élővirág csokrot préselés nélkül emlékül eltartani, például üvegben? Milyen szerrel lehetne az elhervadást legalább némiképp megakadályozni?

Á. D.

(52.) Fémtükrök készítésére mi alkalmasabb: az ezüst-e, vagy a tükörcz (66-66% réz, 33-33% ón)? Ha az utóbbi, kérem tudatni, vajon *galvanoplasztikai* úton a réz- és ónszulfát oldat keverékéből kicsapható-e?

R. G.

(53.) Mit kell tenni új hordókkal használat előtt, hogy a bor fa-ízét ne kapjon?

H. K.

(54.) Az itt küldött agyag Dézna (Arad megye) mellett lévő szikla-üregéből származik s alkalmasint trachit elmállásából keletkezett. Tisztelettel kérdem, alkalmas-e cserépkészítésre, tűzálló-e, s a benne levő agyagpaladarabok nem korlátozzák-e használhatóságát?

V. T. Gr.

(55.) A kezelésem alatt lévő szelíd fácánnevelőben étető céleokra június-július hónapokban nagy mennyiségű — mintegy 10 ezer drb. — tyúktojásra lévén szükségem, e tojásmennyiség beszerzése sokkal jutányosabb lenne, ha most, a midőn a tojás olcsó, volna beszerezhető. Van-e valami biztos s a fenti czélnak megfelelő praktikus

mód, a mellyel minden különösebb berendezés nélkül a tojás jó és friss állapotban eltartható volna? H. A.

(56.) 1. Van-e és mi az orvossága a tyúk-kolerabetegségnek? 2. Árt-e a baromfinak a bükkönymag, 3. valamint az állati (macska, egér, patkány) ürülékkel beszenyezett eleség? Ha árt a bükköny vagy a bepiszkolt eleség, mit kell ellene tenni? E. K.

(57.) Kérek felvilágosítást a harmonikus felhangok keletkezése okát illetőleg. K. S.

(58.) Kérem azon körülmények megnevezését, midőn Tartini differenziahangok, illetőleg Helmholtz-féle szummációhangok keletkeznek. K. S.

(59.) Miként magyarázható meg az a jelenség, hogy kéthetes fiúgyermek emlői felduzzadtak és belőlök tejszerű nedv szivárog ki? Tej-e ez, s mi okozza? A nép holmi ördögi műnek magyarázza. E. K.

(60.) Szíveskedjék egy pár jó tinta készítésének módját tudatni, a mit nagyban lehetne előállítani. Lehetne-e tudni, hogy a Leonard i-féle antraczen-tintának, vagy az úgynevezett alizarin-tintának mi az összetétele? S. J.

(61.) A szoba falára szabadon, tehát ráma és üveg nélkül kiakasztott fényképeket mily úton-módon tisztíthatnám meg a rájuk tapadt légy piszoktól a nélkül, hogy a képek szenvednének? T. J.

(62.) Tükreim foltosak lettek, s én azt hiszem, hogy a tükör hátulján levő foncsor bomlott el. Miként és mivel lehetne e foltos tükroket kijavítani? H. F.

(63.) Szíveskedjenek felvilágosítani az erogén-világításról. Helyiségeinket acetilén-

nel vagy erogénnel akarjuk világítani és nincs tudomásunk, hogy egyiknek mi jó oldala van a másik felett. Cs.

(64.) Bomlásnak induló daguerrotyp-fotografiák megmenthetők-e? Ha igen, mi a teendő? Továbbá ugyanolyan, de még hibátlan fotografiák kiakaszthatók-e, vagy célszerűbb-e azokat elzárva tartani? DR. SCH. E.

(65.) Miként lehet kisebb gipszöntvényeket és eredeti agyag szobormintákat nedves lakás káros hatásától megóvni? Illetőleg ismeretes-e valami lakk vagy egyéb folyadékféle, a mellyel a szobrokat bekenve, a nedvesség ellen kellőképp megóvhatjuk? DR. SCH. E.

(66.) Melyik égtáj felől kaphatják az épületek a legjobb és legegyszerűsebb világosságot? K. K.

(67.) Mikép lehet a közönséges barna fát ébenfához hasonló fekete színre festeni? Micsoda festék használandó és mi módon? K. E.

(68.) Szeretném a mi nikkelpénzünk százalékos összetételét tudni. K. Gy.

(69.) Ki tudathatná velem a »Lessive Phénix« név alatt hirdetett mosópor chemiai összetételét? Vajjon pótolhatja-e az a használati utasítás szerint a szappant? K. Gy.

(70.) A légyfogó-enyvet közönségesen két rész gyantából és egy rész repceolajból szokták készíteni. Én e keverékkel már több éve kísérletezem, de azt tapasztaltam, hogy pálczára kenve egy napi állás után meglehetősen sokat veszít fogóerejéből. Kérem, miből és miként lehet oly légyfogó enyvet készíteni, mely fogóerejét hosszabb ideig is megtartja? H. F.

FELELETEK.

(44.) Ámbár e kérdésre már a májusi füzetben Jablonski József felelt, mégis indíttatva érzem magam, hogy a tárgyhoz hozzá szóljak, még pedig főleg azért, mert az említett feleletben idézett »Kisérletügyi közlemények« II. köt. 238. lapján foglalt közleményből épen az ellenkezőt kell következtetnem, mint a mi a Jablonski feleletében foglaltatik. Én ugyanis a m.-óvári m. kir. növényélet- és kórtani állomáson végzett kísérletek leírásából világosan azt olvasom ki, hogy a »Dr. H. Aschenbrandt-féle porból készült különböző oldatok a szőlő zöld részeit a peronosporával szemben tökéletesen

megvédték. Az oldat előnyei a bordói lével szemben a következők:

1. Az oldatot elkészíteni igen könnyen s rendkívül rövid idő alatt lehet.

2. Az oldat alkálikus hatású s vele a hajtások gyenge leveleit még ügyetlen munkás sem képes leperzselni.

3. Az oldat kitünően tapad s olyan esők, a melyek a bordói lét már lemossák, nem képesek a zöld részekről lemosni.

4. Ha az oldatból a permetezés után valami megmarad, egy bedugaszolható hor-dóba huzamos ideig eltarthatjuk, a nélkül, hogy megromlanék.«

Minthogy ugyane tárgyról már az idézett forrásnak I. kötetének 325. lapján maga Linhart György tanár úr is ép oly kedvezően nyilatkozik az Aschenbrandt-féle porról, teljességgel érthetetlen, hogy Jablonowski úr — ugyanazon forrásokra való hivatkozással — a szernek alkalmazását még sem tartja ajánlhatónak. Én részemről bizván az említett hivatalos közlemények alaposágában, a Dr. H. Aschenbrandt-féle por használatát ajánlhatom tagtársaink figyelmébe.

Minthogy a lisztharmat ellen való védekezésre ajánlott rézkénpor hatásáról ily természetű kísérletek nem tétettek, a t. tagtársakat csak saját kísérlettelre buzdítanám, még pedig a tiszta kén használatával. Az utóbbi szer alkalmazásáról a Közlöny májusi füzetében »A szőlő lisztharmatja és védekezés ellene« című cikkben elegendő útmutatást talál. WARTHA VINCZE.

(44.) Minthogy a 369. sz. füzetben az Aschenbrandt-féle porokra adott határozott feleletemet előzetes megfontolás alapján irtam és így teljes tudatában voltam annak, hogy mit, miről és miért írok így, azért az egyszer kimondott véleményemet most sem másíthatom meg. És ha Társulatunk igen tisztelt elnöke az én feleletem és idézett forrásaim között ellenkező felfogást lát és »teljesen érthetetlen«-nek tartja, hogy én a szóban lévő szer alkalmazását még sem tartom ajánlhatónak: nincs más hátra, mint hogy fenntartott állításomat közelebből megmagyarázzam. Mindenekelőtt meg kell jegyezmem, hogy én az Aschenbrandt-féle porokról szóló közleményt nem a feltűnő betűvel nyomtatott 7 sornyi végső következtetésből itélem meg, hanem abból, a mi a közleményekben a tárgyra fontos, s a mi a dolog lényegére vonatkozik.

Ime okaim. Az Aschenbrandt-féle porral két cikk foglalkozik; az egyik Linhart György-től (Kísérletügyi Közlemények. I. 325—329. l.), a másik Barna Balázs-tól való (ugyanott II. 238—241. l.). Vegyük elő az elsőt; belőle némi kihagyással, de szó szerint azt idézem, a mi a szóban lévő szer lényegének megítélésére fontos. Linhart írja: »A szőlők első permetezése azok virágzása előtt május 22-ikén eszközöltetett és pedig 1⁰/₀-os bordói, illetőleg 3⁰/₀ strasszburgi keverékkel (t. i. az Aschenbrandt-féle készítmény oldatával.) Május 25—30-ikáig esős volt az időjárás és

pedig 58·0 mm csapadékkal, melyből május 25-ikére 10·4 mm, 26-ikára 13·0 mm esett. Ezen gyors egymásutánban következett csapadékmennyiség úgy a bordói, mint a strasszburgi keverék sóinak legnagyobb részét lemosta s így június 2-ikán a másodszori permetezés vált szükségessé. E permetezés alkalmával azonban már 2⁰/₀ bordói és ismét 3⁰/₀-os (Aschenbrandt-féle) keverék használtatott. Junius folyamán a csapadék mennyisége 79·3 mm-re rúgott; ebből június 17-ikére 16·0 mm, 28-ikára és 29-ikére pedig 40·0 mm esett. Daczára az erős esőzéseknek, sem a bordói, sem a strasszburgi keverék sói nem mosattak le, hanem szépen tapadtak a levél felületére. . . . Julius hónapban az összes csapadék mennyisége 47·2 mm-t tett; a legnagyobb és legerősebb eső július 15-ikén volt 10·7 mm csapadékmennyiséggel. Julius 22-ikén daczára annak, hogy az oldatok sóit az esőzések még nem mosták le teljesen a levélzet felületéről, harmadszor permeteztetem és pedig ismét csak 2⁰/₀-os bordói, illetőleg 3⁰/₀-os (Aschenbrandt-féle) oldattal. . . . Augusztus hónapban az összes csapadék 68·7 mm-re rúgott; ebből augusztus 10-ikére 30·2 mm, 14-ikére 17·4 mm és 29-ikére 15·5 mm esett. Daczára az augusztus 10-iki heves esőzéseknek, sem a bordói lé, sem a strasszburgi keverék sói nem mosattak le.« Ezek a közlemény szavai. Mindezekből a sorokból a logika szigorú törvényei szerint tehát az következik, hogy valamint a közönséges bordói lé, úgy az Aschenbrandt-féle oldat hatása egyforma volt és ha az eső lemosta az egyiket, ugyanakkor lemossa a másikat is. Linhart kísérlete helyes és a róla adott közlemény pontos; ellenök tehát semmi megjegyzésem nincs. Lássuk már most a másik közleményt. Ez ellen a kísérlet ellen sincs semmi kifogásom és csak sajnálom, hogy a beszámolás módjában Barna nem követte Linhart példáját és hogy akkor, a mikor az Aschenbrandt-féle porral elért eredményről szól, nem mondja meg rögtön, hogy a közönséges bordói lével milyen eredményt ért el. De hát ez nem nagy hiba, mert pár lappal odább (ugyanott 246. l.) beszámol ő erről is és így, a ki a fáradságot nem sajnálta, megtalálja ott az idevágó adatokat is. Hogy Barna beszámolója a Linhart-éval összevethető legyen, e két rendbeli adatot az egyes permetezések szerint egymásután sorolom, még pedig szintén az eredeti fogalmazásuk-

ban. Az első permetezés idején B a r n a az Aschenbrandt-féle porról így ír: »Az első permetezés (május 29-ikén) július 5-ikéig aránylag kevés (58·9 mm) csapadék volt.« A közönséges bordói léről pedig ezt írja: »Az első permetezés május 29-ik napján történt, mely után a második permetezésig a csapadék 58·9 mm lett. Az oldatok mindenike jól tartotta magát s a permetezett lombon feltűnő nyomai voltak az oldatoknak.« Itt közbevetőleg meg kell említenem, hogy az utóbbi kifejezésen, hogy »mindenik oldat«, nem az Aschenbrandt-féle por, hanem a bordói lé $\frac{1}{2}$, 1, $1\frac{1}{2}$ és $2\frac{0}{0}$ -os oldatai értendők. A második permetezéskor az Aschenbrandt-féle porral »július 6-ik napján permeteztünk másodszer ismét $2\frac{0}{0}$ -os, illetőleg $1\frac{0}{0}$ -os oldattal . . . A július hónapi nagy esők (83·0 mm) dacára az oldatok igen jól tartották magokat. Szükségesnek véltük azonban a legjobban lemosott leveleken meghatározni, hogy van-e még azokon elegendő mennyiségű rézgálicz. Néhány ilyen levelet összegyűjtve, desztillált vízben lemostam. A vízben még mindig elegendő mennyiségű rézgálicz volt kimutatható. . . . A második permetezés óta esett 117·5 mm csapadék az oldatokat jó részben lemosta, de a desztillált vizes próbánál a rézgálicz nyoma ki volt mutatható.« A közönséges bordói léről pedig azt olvassuk, hogy »az erősen megnövekedett hajtások a második permetezést tették szükségessé s július 6-ik napján ez meg is történt. A harmadik permetezés (augusztus 22.) idejéig a csapadék 118·5 mm lett. Az oldatok jó részben lemosattak, és pedig legjobban a $\frac{1}{2}\frac{0}{0}$ -os és legkevésbé a $2\frac{0}{0}$ -os, a mennyiben a próbánál legkevesebb rézgálicz volt kimutatható a $\frac{1}{2}\frac{0}{0}$ -os és legtöbb a $2\frac{0}{0}$ -os oldattal permetezett leveleken«. A harmadik permetezéskor az Aschenbrandt-féle porról pedig röviden csak azt mondja, hogy: »Augusztus 21—22-ikén permeteztünk harmadszor«, míg ellenben a bordói léről, hogy »a harmadik permetezéstől a szüretig 69·6 mm csapadék volt, mely az oldatokból csak keveset volt képes lemosni. . . . A mint a kísérletekből látható, a jelen évi körülmények között sikerül a tőkék zöld részeit $\frac{1}{2}\frac{0}{0}$ -os bordói lével is megvédenünk a peronosporával szemben«.

Eddig tart az idézetésem. Mindezek alapján tehát ezúttal is csak azt mondhatom, hogy az A s c h e n b r a n d t-féle por »egy hajszállal sem adott jobb eredményt« a

közönséges bordói oldatnál. Ez az én véleményem s ezzel meg is adtam az okát, hogy miért ilyen az én véleményem. Mint szakember, ki nevem jó híret nemcsak féltem, de őrzöm is, mást nem mondhatok. Hogy ezzel az én véleményemmel a főnebb idézett összefoglaló négy pont ellenkezik, az csakugyan — nem az én hibám. E négy pont közül az egyikre nézve elismertem már a 369. füzetben, és elismerem most is, hogy az A s c h e n b r a n d t-féle porból a permetező anyag készítése könnyű. A második pontot a valóságnak megfelelően a bordói lére akként helyesbítettem, hogy csak a *rosszul* készített bordói lé perzsel. Hogy ez így van, mindenki tudja, a ki szőlőt permetez. A harmadik pontra vonatkozólag, hogy az A s c h e n b r a n d t szerez jobban tapad a levélhez, utalom a szives olvasót az elébb idézett hiteles adatokra; a negyedik pontnak pedig nagy fontosságot nem tulajdonítok, még pedig a gyakorlat szempontjából azért nem, mert mai nap, mikor minden jóra való szőlőtulajdonos permetez, a permetezés második évében mind-egyik tudja, hogy mennyi anyagot kell készítenie, hogy belőle ne maradjon meg. Ha 10—20 liter marad is, azt egy hónapig nem érdemes tartogatni, mert a hozzávaló jó edény többbe kerül, mint maga a szer; ha pedig rosszban tartja, akkor nem lesz benne köszönet. És hol van végül a szer ára? Láttuk, hogy jó időben, a milyen az elmult két esztendő volt, a bordói lé $\frac{1}{2}\frac{0}{0}$ -os erősségben is megvédi a szőlőt a peronosporától. Ha ez úgy van, akkor az egy kat. holdnak az Aschenbrandt-féle porral való permetezése 4 frt 80 kr.-ba, a $\frac{1}{2}\frac{0}{0}$ -os bordói lével való permetezés pedig csak 2 frt 80, vagy 2 frt 90 kr.-ba kerül.

Mindez csupán a peronospora ellen való szerre vonatkozik.

A mi a lisztharmat ellen valót illeti, azzal röviden végezhetek. Hogy én ettől a kékköves kénportól sokat nem várhatok, annak oka az, hogy én ezt a szert saját vizsgálatom szerint csak olyan rangúnak tartom, mint azokat a készítményeket, a melyeket Közlönyünk ez idei 289. lapján »földes kén«-eknek neveztem, s a melyek valamennyi kén között a legmegbízhatatlanabbak. A jó, tehát finomra őrölt és tiszta kénpor C h a n c e l kémérője szerint 76—80°-os, az előttem lévő Aschenbrandt-féle szer pedig csak 31—36° között váltakozik; és továbbá a tiszta kénnek métermázsája

— most, május végén — 17 korona, az Aschenbrandt-féle kénpor pedig 52 koronába kerül. Ez tehát háromszoros ár.

Még sok, igen sok okot tudnék felhozni, hogy az Aschenbrandt-féle készítményeket miért itélem meg annyira szigorúan, de legyen elég ezúttal ennyi is. Soraim befejezte előtt még csak azt akarnám kiemelni, hogy én, mint egyszerű állami szakember, ki nemcsak a felettes hatóságomnak, hanem minden magyar embernek, a ki hozzám fordul, felelős vagyok, csak az igazsághoz ragaszkodom, tehát ahhoz, a mit tapasztalásból már jónak és helyesnek ismerek. Talán hallgattam volna ez ügyről, ha e szer magyar hirdetői el nem feledték volna, hogy a hírszerzés dolgában meddig mehetnek; ha nagy hanggal nem hirdették volna, hogy szerzők a Peronospora, a Phytophthora, az Oidium, az Anthracosis ellen jó; hogy védőeszköz a hernyó, féreg, pók, csiga, vér- és levéltetű ellen, továbbá, hogy biztos óvószert a szőlőmoly ellen: akkor — ismétlem — édesüremest hallgatnék, de így kénytelen vagyok felszólalni. A hirdető magyar czég 10 hónapon át hirdette, hogy ajánlott szere kitünő szer, hogy hatása feltétlen biztos és tudja még az ég, hogy mi: és most, május 13-ikán, szaklapjában (Borászati Lapok. 1900. 20. sz. 454. 1.) jónak látja kijelenteni, hogy Magyarországon ez idén először történnek ezernyi *kísérletek* a Dr. Aschenbrandt-féle bordói porral.

Ismétlem, hogy, ha az Aschenbrandt-féle készítmények csakugyan megállják a helyüket, olyan peronosporás időkben is, mint a milyen az 1892., 1893., 1895. és 1897. év volt, és ha beválnak a lisztharmat ellen is: érdekében épen olyan szívesen kimondom az elismerő szót, mint a hogyan nehezemre esik most ez intő és óvó felszólalásom. Tapasztalatom, tudásom és lelkiismeretem szerint mást nem mondhatok.

JABLONOWSKI JÓZSEF.

(51.) Élő virágokat hosszabb időre akképen eltenni, hogy az elhervadást legalább némileg megakadályozzuk, legcélyszerűbben formaldehydben (formalin) lehetséges; erre a célra a formalinnak híg vizbeli oldatát használjuk egyszerűen akképen, hogy az élő növényrészeket beléhelyezzük és az üveget kellőképen bedugaszoljuk. A formalinba helyezett növényrészek alakja úgyszólván, mitsem változik ugyan, de a színök, ha nem is tetemesen, mégis meghalványodik. Ha a virágok összehsugoro-

dását leszámítva, a színeknek lehető megtartását kívánjuk, a gyorsan szárító eljárás vezet célhoz, a mit akképen végzünk, hogy 50—60° C. térben tartjuk a virágokat a teljes kiszáradásig. Legalkalmasabb a virágokat szárítás előtt mindjárt azon üvegedénybe helyezni, melyben meg akarjuk őket őrizni, teljes kiszáradás után pedig jól eldugaszolni. A virágok színes anyagának bomlását megakadályozandó, mind a nedves, mind pedig a száraz állapotban ellett virágokat fénytől óvott helyen tartjuk.

SCH. K.

(52.) A tükörércből készült tükrök tartósabbak, nem barnulnak meg a levegőn, mint az ezüst tükrök. Tartósak az ezüst tükrök is, ha az üvegen át tükröznek és hátul burkolva vannak.

A tükörércz, melynek lényeges alkotó része az ón, nem választható le a réz- és ónszulfát oldatából. SCHULLER ALAJOS.

(53.) Az új hordót, hogy a bor fa-izt ne kapjon, ha gőzkazán nem áll rendelkezésre, forró vízzel megtöltjük és néhány napig nyugodtan állni hagyjuk. Ezután kiöntjük a vizet és hektoliterenként 10 deka kénsavat tartalmú vízzel újra megtöltjük és ez oldatot néhány nap mulva kiöntjük, mire a hordót többször tiszta vízzel kiöblítjük.

W. V.

(54.) A déznai agyagból származó égető próbák azt igazolják, hogy a palatoredékek nem gátolják az agyag alkalmazását közönséges téglá gyártására. Minthogy ez az agyag nem tűzálló, cserépkályha készítésére nem alkalmas.

W. V.

(55.) A tojás eltartására legbiztosabb a régen használt módszer, t. i. a tojásnak mézvízbe való helyezése. E módon 2—3 hónapig teljes épségben megtartható. A mézvíz alacsony medencékben legyen, és arra kell ügyelni, hogy a mézvíz a tojást teljesen elfedje.

W. V.

(56.) A szárnyasok kolerája olyan hevenyen lefolyó fertőző betegség, melyet, ha egyszer a szárnyason jelenkezik, gyógyítani nem lehet. Van rá ugyan eset, hogy egyes példányok meggyógyulnak, de ez rendszerint inkább az illető egyének szervezetének nagy ellenállására, mint az esetleges beavatkozásra vezethető vissza. Ajánlottak már különböző szereket, így pl. néhány csepp sósavnak az ivóvízbe tételét, vagy 1/2—10/0-os cthersavoldatnak a beteg szárnyasokkal való itatását, de mind ezek, miként más, sokszor

nagy garral hirdettett orvosságok is hatástalannak bizonyultak. Még a Pasteur feltalálta védőoltás sem vezetett olyan eredményre, mint a többi fertőző betegségben, mert a beoltottaknak igen nagy százaléka már ennek következtében elhullott.

Mindennemű kísérletezés helyett megelőőbb az óvintézkedéseknek a legszigorúbb szabályok szerint való foganatosítása, a mi a következőkben foglalható össze: Mihelyt a betegség megjelent, az egészségeseket a fertőzött ólból azonnal el kell távolítani s mind az új, mind pedig a régi helyökön az ürületet a leg gondosabban össze kell gyűjteni és elégetni. Ha az elkülönített egészségesek között csak egy példányon is a rosszullett legkisebb jele mutatkozik, azt a betegekhez kell csapni, melyeket védett helyen tartva, jól kell táplálni, ha ugyan egyáltalán esznek. Az elhullottakat nem szabad az általános szokás szerint a trágyadombon elásni, hanem valamely félreeső helyen, előzetesen oltott mésszel leöntve, jó mélyen el kell földelni.

Az ól, illetőleg az egész baromfiudvar tisztogatása szintén egyik főkéllék, ha sikeresen akar küzdeni e betegség ellen. E célból az ürőrudakat, fészkeket stb. forró lúggal le kell mosni, a falakat lekaparni és újra bemeszelní, a talajt 50/o-os nyers karbolsavval fertőtleníteni stb.

Különben ha e betegség lényegét és az ellene való védekezést kimerítően akarja megismerni, nagyon ajánlhatom Dr. Rátz István »A szárnyasok kolerája« című ismertetését. (Kapható ifj. Nágel Ottónál, VIII., Múzeum-körút 2. sz. Ára 40 fillér.)

2. Második kérdésére határozott választ nem adhatunk, mivel a bükkönymagnak a szárnyasokkal való etetéséről az irodalomban adatokat nem találunk; tudunkkal azonban a szárnyasok a bükkönymagot nem eszik meg, ha más szemes eleség közé van is keverve.

3. Hogy beszennyezett eleségtől szárnyasainkat óvni kell, az az okszerű tényezés legelső föltétele, hacsak nem akarjuk magunkat annak kitenni, hogy a tojás minőségében és állataink egészségében kárt szenvedjünk. Az ilyen eleségnek tisztogatása mosás és szárítás útján volna végezhető, ez pedig többre kerülne, mint maga a tiszta eleség. DR. SZAKÁLL.

(57.) A felhangok a hangot adó test részleges rezgési következtében jönnek létre. A megrezdített húr például nemcsak egész

hosszában végez harántrezgéseket, hanem a húr fele, harmada, negyede, ötöde stb. külön is rezeg. A rezgő részeket elválasztó, relativ nyugalomban levő helyek a csomópontok. Az egész húr rezgése következtében létrejövő legmélyebb hang a húr alaphangja, a többiek, melyeket a húr részleges rezgési keltének, a húr alaphangjához csatlakozó felhangok. Ha eme felhangok rezgésszámai kis egész számokkal kifejezhető viszonyban vannak egymással s az alaphanggal, akkor ezek harmonikus felhangok; a húrokon például az alaphang rezgésszáma úgy viszonylik a felhangokéhoz, mint 1 : 2 : 3 : 4 : 5 stb., ezek tehát a húr harmonikus felhangjai. Hasonlóan van ez a sípoknál. A rezgő lemezek, pálczák (dob, harang, hangvilla) szintén adnak felhangokat, de ezek rendszeren nem harmonikusak. Erősen megütött hangvilla alaphangjának rezgésszáma pl. közelítőleg úgy viszonylik a felhangokéhoz, mint 1 : 9 : 16 : 25 : 49 stb. Vonóval óvatosan szólaltatva meg a hangvillát, a felhangok igen gyengék, úgy hogy a hangvilla ilyenkor, mondhatni, csomópontok nélkül rezeg, egyszerű ingaszerű lengéseket végez, s így egyetlen hangot ad.

DR. FARKAS GÉZA.

(58.) Ha két hangforrást egymás közepében egyszerre szólaltatunk meg s az egyik hangnak rezgésszáma másodpercenként m , a másiké kisebb, n , akkor, ha a rezgésszámok különbsége ($m-n$) 30—40-nél kisebb, a hangok periodikus erősödése és gyengülése hallható; egy ilyen erősödést és gyengülést együtt-lebegésnek szoktunk mondani; a másodpercenként hallható lebegések száma egyenlő a rezgésszámok különbségével. Ha az $m-n$ különbség értéke meghaladja a harminczat, negyvenet, a két eredeti hangon kívül egy harmadik hangot hallunk, melynek másodpercenkénti rezgésszáma egyenlő a két hang rezgésszámának különbségével. Úgy tünik fel tehát, mintha a lebegések egy, úgynevezett differenciális hangba olvadtak volna egybe. (Fölfedezte Lorge, tanulmányozta Tartini.) De ezenkívül még egy negyedik igen gyenge hang is hallható, melynek rezgésszáma egyenlő a két eredeti hang rezgésszámának összegével, $m+n$ -el; ez talán a felhangok differenciális hangja. (Preyer, Wiedemann Annal. 38.) Ezeket szummációs hangoknak mondják. A szummációs és differenciális hangokat együttvéve kombinációs hangoknak hívják.

Ezeket rezonátorral nem lehet erősíteni, s valószínűleg csak a fülben, vagy az agyvelőben keletkeznek valamiképen. Létrejövetelekről a hallószerv működésének eddig általánosan elfogadott (Helmholtztól eredő) magyarázata nem ad felvilágosítást, s azért újabb elméleteket is gondoltak ki a hallószerv működésének értelmezésére (I. Helmholtz Tonempfindungen 1896, Resonanztheorie és Ewald, Neue Hörtheorie. Pflüger's Archiv 76.).

Ha két hangforrás (síp, sziréna) ugyanazt a levegőtömeget indítja erős rezgésnek, objektív kombinációs hangok jönnek létre, melyek rezonátorokkal erősíthetők (Wüllner, Physik). Hogy ilyen kombinációs hangoknak ilyen viszonyok között keletkezni kell, azt Helmholtz matematikai levezetéseiből következtette, s jelenlétüket azután kísérletileg bizonyította be.

Szigorúan véve azonban, a kombinációs hangok kérdése végleg megoldva még nincsen.

DR. FARKAS GÉZA.

(59.) Az emlök vagy tejmirigyek — melyek az anatomusok tanítása szerint összetettebb szerkezetű és módosított váladékú faggyúmirigyeknek tekinthetők — nemcsak nőkön, hanem férfiakon is megvannak. Csak-hogy a férfiak tejmirigyei rendszerint hiányosabban fejlődnek, ámbár kivételesen előadódik, hogy a férfi tejmirigye is erősen fejlődik, sőt a férfi szoptathat is. (L. Term. tud. Közlöny, 1897. 645. l.) Az élet első heteiben elég gyakori, hogy a gyermeknek — akár leány, akár fiú — tejmirigyei megdagadnak és tejszerű folyadékot tartalmaznak, mely belőlük kinyomható s a mely kémiai összetételében és mikroszkópi tulajdonságaiban igen hasonló az anyatejhez, különösen az előtejhez (colostrum). Ez az ú. n. *lac neonatorum*; közönségesen »borsorkányteje«-nek nevezik. E váladék mennyisége a születés után való 9—10 napig lassanként fokozódik, azután napról napra kevesbedik. A 20-ik nap körül már nem igen észlelhető, kivételesen azonban négyhetes csecsemőn is tapasztaltak tejelválasztást. A legtöbb szerző azt állítja, hogy ez a tejelválasztás a tejmirigyek vezetékeiben keletkező élénk hámsajtkepződéssel és lehámlással van kapcsolatban; mások a tejmirigyek embrionális fejlődésének befejeződését látják benne. A megdagadt emlőket nem jó bántani, pl. sokat a erősen nyomogatni (a mi pedig a babáknak gyakori rossz szokásuk), mert ennek következtében súlyos gyuladás következ-

hetik be rajtuk, sőt tályog is képződhetik bennök. Legjobb, ha a dagadt emlőket egyszerűen olajba mártott gypattal fedjük be, mire a daganat rendszerint gyorsan lelohad. Ha gyuladás fejlődött rajtok, gyógyítását az orvosra kell bízni. A. A.

(60.) Az alizarin-tinta Leonhardi szerint, úgy készül, hogy 42 rész aleepoi gubacsot és 3 rész krapp-ot (buzégyökér, Rubia tinctorum) annyi meleg vízzel kivonunk, hogy 120 rész folyadékot kapjunk. Leszűrése után $1\frac{1}{5}$ rész indigó-oldatot és $5\frac{1}{5}$ rész vasvitriolt, meg 2 rész ecetsavas vasoldatot adunk hozzá. Egyéb részleteket és sok más előírást találhatni pl. Die Tinten-Fabrikation von Sigm. Lehner. A. Hartleben. Wien, Chemisch-technische Bibliothek Bd. XVII. K. S.

(61.) Fotografiákat légyiszoktól meg lehet tisztítani, ha nedves szivaccsal vagy ruhával többször óvatosan letörüljük. Ha a kép és a kartonja nagyon szennyes, az egész képet vízben áztatjuk mindaddig (1—2 óráig), míg a fotográfia könnyen le nem válik, azután keményítőcsirizzel újra megkenve, új kartonra ragasztjuk. Ha a fénykép nem keményítőcsirizzel volt felragasztva, a leválás nehezebben történik. K. S.

(62.) Foltos tükröket kijavítani igen nehéz. Sokkal jobb és biztosabb az egészet újra megtükröztetni; de a legtöbb esetben a legolcsóbb új tükrrel kicserélni. K. S.

(63.) Az aerogéngáz nem egyéb, mint karburált levegő. Azaz a levegő telítve van könnyű fajtájú s alacsonyabb hőnél könnyen elpárolgó folyadék, szénhidrogének, benzin, ligroin, petroleuméter stb. gőzével. Ilyen karburált levegőt már régóta használtak s újabban aerogéngáz-társulatok terjesztik, főképen olyan helyeken, a hol még gáz — vagy elektromos — világítás nincs. A mostaninak jódalala abban volna, hogy a készítésére szolgáló készülék állítólag sokkal jobb, továbbá, hogy a gáz minősége és nyomása egyenletesebb. K. S.

(64.) Ha a daguerrotyp-fotográfia foltos, előbb spiritusszal leöntjük, azután hosszabb ideig vízben áztatjuk s végül 10%-os cyankáli-oldattal óvatosan kezeljük. A foltok, melyek rendszerint ezüstszulfid-foltok, eltűnnek és a kép újnak tűnik elő. Végül lepárolt vízzel leöblítjük és langyos helyen vagy borszesz lámpán megszáritjuk. K. S.

METEOROLÓGIAI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI ORSZÁGOS METEOROLÓGIAI INTÉZETEN, BUDAPESTEN

1900. MÁJUS HÓNAPBAN.

A

Nap	Légnyomás milliméterben				Hőmérséklet C. fokban						Párányomás milliméterben				Nedvesség százalékban			
	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	maxi-muma	mini-muma	7h reg.	2h d. u.	9h este	közép	7h reg.	2h d.u.	9h este	közép
1	750.3	750.2	751.2	750.6	13.8	18.4	14.7	15.6	20.7	12.7	9.6	10.6	11.2	10.5	82	67	90	80
2	52.1	52.9	53.1	52.7	14.0	18.2	16.2	16.1	20.9	12.8	10.6	10.7	12.2	11.2	90	69	89	83
3	52.0	48.5	46.5	49.0	14.2	20.0	15.1	16.4	20.1	12.7	10.2	12.9	12.5	11.9	85	74	98	86
4	47.0	47.9	49.9	48.3	15.1	17.6	15.8	16.2	17.6	14.3	12.6	13.2	13.1	13.0	99	88	98	95
5	51.0	50.7	52.1	51.3	15.5	21.2	17.2	18.0	22.0	14.7	12.1	10.7	11.6	11.5	92	57	80	76
6	52.8	51.9	50.8	51.8	16.2	21.6	17.7	18.5	25.3	14.6	9.2	10.7	11.9	10.6	67	56	79	67
7	50.4	48.5	47.7	48.9	15.9	21.9	18.2	18.7	24.0	13.4	9.4	11.7	12.2	11.1	70	60	78	69
8	46.1	44.6	43.1	44.6	14.2	15.8	15.0	15.0	18.3	11.8	10.4	12.9	12.7	12.0	87	97	100	95
9	42.6	43.0	43.3	43.0	12.9	18.2	14.2	15.1	19.8	11.2	9.7	10.9	10.6	10.4	88	70	88	82
10	42.1	41.7	42.2	42.0	13.6	16.2	11.4	13.7	17.0	11.5	9.2	10.7	8.8	9.6	80	78	88	82
11	46.7	49.5	53.3	49.8	8.6	11.3	6.7	8.9	12.7	6.6	5.9	5.4	6.4	5.9	70	53	87	70
12	54.3	54.4	53.3	54.0	5.6	8.3	7.0	7.0	9.5	3.5	5.1	6.7	6.7	6.2	75	82	89	82
13	51.9	50.7	50.2	50.9	7.4	7.4	7.6	7.5	8.0	5.2	6.4	6.2	7.5	6.7	83	80	91	86
14	48.5	46.9	45.3	46.9	7.9	12.1	11.6	10.5	13.0	7.4	8.0	10.1	9.9	9.3	100	97	98	98
15	42.8	42.0	42.6	42.5	12.4	19.5	14.7	15.5	21.1	10.8	10.1	11.4	11.5	11.0	85	68	92	82
16	44.1	44.0	44.3	44.1	11.2	16.8	9.7	12.6	17.0	9.6	8.7	10.5	6.8	8.7	88	74	75	79
17	45.2	46.6	46.6	46.1	7.2	11.6	10.2	9.7	12.3	6.5	6.6	8.8	9.2	8.2	87	87	99	91
18	46.4	45.7	45.4	45.8	10.1	14.8	12.4	12.4	18.5	8.8	8.4	8.4	8.9	8.6	91	67	85	81
19	45.5	46.3	49.1	47.0	11.6	17.6	11.4	13.5	18.5	9.3	8.7	9.1	8.8	8.9	86	61	88	78
20	53.6	55.9	57.4	55.6	8.0	12.8	10.0	10.3	16.0	7.6	6.1	6.1	6.8	6.3	76	55	74	68
21	58.4	57.6	57.2	57.7	8.6	16.8	13.2	12.9	19.9	6.4	7.4	8.6	8.8	8.3	89	61	78	76
22	57.3	55.9	54.4	55.9	12.2	19.4	15.9	15.8	23.8	8.2	8.4	9.0	9.8	9.1	80	54	73	69
23	53.2	52.4	52.7	52.8	13.8	20.2	15.8	16.6	21.8	10.5	8.9	10.9	11.9	10.6	76	62	89	76
24	52.8	51.2	50.3	51.4	15.4	21.0	15.8	17.4	21.4	13.3	11.0	8.5	10.3	9.9	85	46	77	69
25	50.6	49.6	49.8	50.0	14.7	22.4	18.4	18.5	23.5	11.9	9.3	8.9	10.9	9.7	75	44	69	63
26	50.8	50.2	50.5	50.5	15.7	23.9	19.0	19.5	27.5	12.5	9.8	9.3	11.4	10.2	74	42	69	62
27	51.3	50.8	51.4	51.2	16.9	26.2	21.8	21.6	30.1	15.0	10.1	9.7	11.2	10.3	71	39	58	56
28	53.1	52.3	52.8	52.7	20.2	25.2	19.4	21.6	28.4	17.6	10.1	10.4	9.2	9.9	57	44	55	52
29	51.7	50.2	48.8	50.2	18.0	23.4	20.6	20.7	27.3	15.8	9.5	12.0	11.5	11.0	62	56	64	61
30	48.4	47.7	48.6	48.2	16.4	20.4	16.3	17.7	22.9	15.4	12.1	12.6	12.3	12.3	87	71	89	82
31	48.8	48.3	50.9	49.3	16.2	22.9	17.4	18.8	26.7	15.5	12.0	13.0	14.2	13.0	87	62	96	82
Közép	749.7	749.3	749.5	749.5	13.0	18.2	14.5	15.2	20.2	11.2	9.2	10.0	10.3	9.8	81	65	83	76

1-én d. u. 1h és 5h ∇ ▲, este és éjjel ●. — 3-án d. u. 2h-tól este és éjjel ●. — 4-én d. u. 5h ∇ erős záporosóval. — 8-án d. e. 11h egész d. u. este és éjjel ●. — 10-én d. u. 5h és éjjel ●. — 13-án reggel 7—10h-ig ●. — 14-én hajnalban és d. e. 10-ig ●. — 17-én este 7h-tól és éjjel ●. — 23-án d. u. 4—5h és éjjel ●. — 27-én d. u. 6h kis ●. — 28-án d. u. 6h ●, E-ben távoli ∇ . — 29-én este távoli ∇ SE-ben, éjjel ●. — 30-án d. u. 6h — 7h és éjjel ●. — 31-én d. u. többször ●, este 8h körül ∇ E-ben.

METEOROLÓGIAI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI ORSZÁGOS METEOROLÓGIAI INTÉZETEN, BUDAPESTEN

1900. MÁJUS HÓNAPBAN.

B.

Nap	Szélirányok és szélereő			Felhőzet				Csapadék 24 óra alatt mm.	Földmágnassági megfigyelések Ó-Gyallán					
	7h reggel	2h d. u.	9h este	7h. reggel	2h d. u.	9h este	kő- zép		Ei hajlás			Horizontális intenzitás		
									7h reggel	2h d. u.	9h este	7h reggel	2h d. u.	9h este
1	NE ²	E ¹	NW ³	0	8	10●	6:0	31·3●☉☉▲	70°28·5'	70°36·4'	70°28·2'	2·1151	2·1117	2·1121
2	NW ¹	N ²	S ¹	2	7	5	4:7		27·1	33·5	27·6	133	133	142
3	NE ²	SE ²	— ⁰	3	10●	10●	7:7	22·8●	26·9	36·1	28·5	141	134	145
4	S ²	SE ¹	N ¹	10●	8	10●	9:3	20·7●☉☉	25·4	33·3	28·4	132	138	144
5	— ⁰	N ⁴	— ⁰	10	7	7	8:0		28·5	43·6	30·2	142	054	098
6	N ²	E ²	N ¹	0	1	0	0:3		25·0	29·4	27·5	103	108	109
7	— ⁰	SE ¹	E ¹	0	2	0	0:7		24·6	30·8	28·3	107	116	126
8	NE ²	SE ¹	SE ²	6	10●	10●	8:7	24·3●	25·3	30·1	27·4	117	115	122
9	— ⁰	N ²	NW ¹	5	3	2	3:3		25·1	32·9	27·8	120	130	131
10	NW ³	NW ²	NW ³	3	10	9	7:3	0·4●	25·5	32·5	27·4	126	123	140
11	N ²	NW ⁴	W ⁴	3	4	7	4:7		24·5	36·7	28·5	135	145	146
12	SE ²	SE ²	— ⁰	2	10	0	4:0		25·6	31·7	28·9	141	160	155
13	NE ²	N ³	NE ³	10●	10	10	10:0	4·3●	25·3	33·5	28·4	138	132	142
14	N ²	NE ²	N ³	10●	10	10	10:0	3·7●	23·6	31·4	28·5	129	157	144
15	N ²	SE ¹	SE ¹	10	9	3	7:3		24·5	32·8	28·1	128	150	142
16	N ³	N ⁴	NW ⁴	2	2	0	1:3		24·4	32·5	28·4	137	157	144
17	NW ⁴	NE ¹	— ⁰	2	10	10●	7:3	5·0●	24·3	33·9	28·8	135	155	147
18	W ¹	SE ²	N ¹	10	7	2	6:3		24·3	35·7	29·9	145	151	160
19	NW ¹	N ⁴	NW ⁴	0	5	10●	5:0		24·8	35·9	28·7	139	134	148
20	NW ³	NW ⁴	NW ⁴	8	2	1	3:7		23·6	34·5	28·7	132	132	147
21	W ²	SW ³	— ⁰	0	4	0	1:3		23·4	34·9	22·4	135	136	168
22	NE ¹	E ²	— ⁰	2	1	0	1:0		25·6	32·9	28·8	131	129	133
23	NE ¹	SE ¹	SE ¹	10	8	6	8:0	1·5●	26·0	32·2	28·8	138	141	131
24	NE ¹	SE ³	— ⁰	1	4	2	2:3		25·6	32·9	29·0	126	139	139
25	— ⁰	S ³	SE ¹	0	5	1	2:0		24·2	33·2	29·0	138	138	141
26	SE ¹	SE ¹	SE ¹	0	4	0	1:3		24·6	33·1	28·6	125	137	130
27	NE ¹	NE ²	NE ¹	0	3	4	2:3	ny.●	24·8	34·2	28·8	122	125	130
28	NW ²	N ²	E ¹	2	6	4	4:0	2·5●☉☉	24·6	35·1	28·8	123	132	137
29	N ²	N ³	N ²	1	7	9	5:7	6·1●☉☉	24·2	34·9	27·9	128	126	133
30	N ³	NE ²	— ⁰	8	9	8	8:3	5·2●	24·2	34·7	28·8	123	117	143
31	N ²	SE ²	NW ²	10	7	10●☉☉	9:0	4·0●☉☉	24·8	34·9	28·3	125	125	139
Közép	1·7	2·2	1·5	4·2	6·2	5·2	5·2	131·8	70°25·1'	70°33·9'	70°28·3'	2·1130	2·1135	2·1138

A csapadékos napok száma 13, a viharosaké 0.

A szélirányok eloszlása: N NE E SE S SW W NW Szélcsend
21 14 5 18 3 1 3 16 12

Jelek magyarázatai: köd ☼, eső ●, hó ✖, jégeső ▲, dara △, égi háború ☉☉, villogás ☉, ónos eső ☉, harmat ☉, dér ☉, zuzmara √, ny. = csapadék nyoma, ☉ = szélvihar, N = észak, E = kelet, S = dél, W = nyugot.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.